

Oponentský posudok habilitačnej práce

Autor: Mgr. Michal Franko, PhD.

**Práca: Najstaršie vinohradnícke poriadky malokarpatských miest a obcí
Trnava 2023, s. 265**

**Oponent: Doc. PhDr. Ivan Mrva CSc. Fakulta humanitných vied , Žilinská univerzita
v Žiline**

Autor predloženej habilitačnej práce mgr. Michal Franko, PhD. v úvode konštatoval, že hoci dejiny vinohradníctva na Slovensku sú v súčasnosti spracované na pomerne dobrej úrovni, dodnes existujú málo spracované témy z tejto širokej oblasti. Sem patria aj vinohradnícke poriadky miest a obcí. Preto mgr. Michal Franko svoju pozornosť zameril na tento segment histórie vinohradníctva. Sústredil sa predovšetkým na najstaršie poriadky z malokarpatskej vinohradníckej oblasti. Z uvedenej problematiky v poslednom desaťročí publikoval viacero prínosných štúdií, ktorými potvrdil veľmi dobrú orientáciu v dejinách vinohradníctva, viničného práva a v ďalších súvisiacich témach, čo sa prirodzene odrazilo aj na kvalite predkladanej dizertačnej práce.

Hlavným účelom vinohradníckych štatútov bolo zabezpečenie ochrany vinohradov, úrody, ale aj rozdelenie práv a povinností jednotlivých držiteľov aj majiteľov viníc a v prípade porušenia predpisov pokutovať aj trestať. Štatúty tak predstavujú dôležitý prameň pre bližšie poznanie života vo vinohradníckych centrách a podávajú zaujímavý obraz o vinohradníctve, vinárstve, hôrnom práve i o sociálnych pomeroch, Autor sa v prvom rade pokúsil objasniť otázku pôvodu a vzniku štatútov, o ich analýzu a komparáciu.

Habilitačnú prácu rozdelil do niekoľkých na seba nadväzujúcich častí, čím umožnil čitateľovi rýchlejšiu orientáciu v značne rozsiahlom texte.

V úvodných kapitolách podal vyčerpávajúci prehľad súčasného stavu skúmanej problematiky a vymedzeniu pramennej bázy. Ďalej sa zaoberá vinohradníckymi inštitúciami malokarpatských výrobných (?) lokalít. Hlavnou inštitúciou bol v tomto prípade vinohradnícky úrad s jeho podriadenými zložkami a vinohradnícke súdy. Ťažiskovou časťou sú kapitoly sedem a osem, ktoré z hľadiska rozsahu tvoria takmer polovicu predkladanej habilitačnej práce Mgr. Franka. Tu spočiatku autor opisuje pôvod a prostredie najstarších vinohradníckych poriadkov a systematizuje ich z obsahového aj chronologického hľadiska a to tak, že štatúty rozdelil do štyroch skupín. Do poslednej- štvrtej skupiny zaradil aj

výčapnícke a pracovné poriadky. Viacero cenných postrehov ponúka autorova analýza obsahového zamerania vinohradníckych poriadkov. Tu ponúka niekoľko doposiaľ málo známych záverov. Celkom logicky aj na viacerých miestach konštatuje, že vinohradnícke poriadky zo 17. storočia a ich mladšie redakcie i derivácie, sú oproti starším obsahovo obširnejšie, prepracovanejšie a komplexnejšie. Tieto aj uvádzajú konkrétne riešenia, podrobnejšie vymedzujú povinnosti a práva držiteľov jednotlivých viníc.

Na to nadväzuje časť venovaná jednotlivým malokarpatským vinohradníckym poriadkom, počnúc vajnorským, ktorý niektorí odborníci označili za najstarší vinohradnícky poriadok z územia Uhorska, čo však celkom nezodpovedá skutočnosti, keďže v tomto prípade nejde o domáci, teda uhorský poriadok, ale o poriadok cisterciánskeho kláštora v dolnorakúskom Heiligenkreuze. Najdôkladnejšej analýze podrobil bratislavský vinohradnícky poriadok z roku 1570, na ktorý nasledoval poriadok z roku 1683. Najstarší bratislavský poriadok slúžil ako východiskový zdroj pre ďalšie malokarpatské vinohradnícke lokality.

V nasledujúcich podkapitolách v tejto časti podobným spôsobom sa venoval otázkam pôvodu a obsahovej analýze modranských vinohradníckych poriadkov a ich odpisom pre ďalšie lokality. Nasleduje pezinský poriadok z roku 1585, svätøjurský aj štatúty cechu trnavských vinohradníkov z roku 1673. Mladšie poriadky zo Šenkvic a Častej sú už z 18. storočia. Osobitnú časť tvoria výčapnícke poriadky z Bratislavy a Modry ako aj poriadok vinohradníckych robotníkov a viazačov sudov. V záverečnej kapitole autor sprístupnil prepisy jednotlivých vinohradníckych, výčapníckych a pracovných poriadkov v pôvodnom jazyku a niektoré aj v preklade do slovenčiny. Záver, slovník pojmov zoznam literatúry a použitých zdrojov tvoria finálne časti práce.

V prvom rade je potrebné zdôrazniť náročnosť spracovania zvolenej témy, vzhľadom na jazykové a paleografické prekážky, s ktorými sa každý bádateľ staršieho obdobia pri základnom výskume určite stretne. Autor si s uvedenými prekážkami poradil veľmi dobre, čo je aj výsledkom jeho dlhoročného odborného zamerania na uvedenú problematiku. V tejto súvislosti musím spomenúť rozsiahly archívny výskum a aj analýza mnohých dokumentov. Vďaka autorovej erudícii a rozhl'adu sprístupnil rad nových faktov a postrehov a tak v konečnom dôsledku obohatil našu historiografiu. Na veľmi dobrej úrovni je aj autorova práca s odbornou literatúrou domácou i cudzojazyčnou. Využil aj novšie, ba i celkom čerstvé tituly zahraničných autorov, čo potvrdzuje nielen široký rozhl'ad, ale aj trvalé sledovanie domácej i zahraničnej odbornej produkcie z oblasti vinohradníctva. Vďaka odborným vedomostiam, intenzívnemu výskumu, práci s odbornou literatúrou a prameňmi autora je habilitačná práca na kvalitatívne veľmi dobrej úrovni a to aj z hľadiska formálneho

i obsahového, štruktúra práce je logická, prehľadná, samotný text sa vyznačuje dobrým, ba pútavým štýlom a znesie aj prísne kritériá. Dôkazom veľmi svedomitej záverečnej úpravy je skutočnosť, že takmer niet badateľných gramatických ani stylistických nedostatkov, ktoré sa obvykle vyskytnú, ba ani preklepov. Aj pre laického čitateľa so záujmom o vinohradníctvo bude práca v podobe monografie nepochybne podnetná.

Niektoré autorove konštrukcie najmä ohľadom kontinuity rímskej vinohradníckej právnej kultúry naznačenej v kapitole –Pôvod najstarších vinohradníckych poriadkov, sú síce zaujímavé, ale len hypotetické. Stálo by však za zmienku poukázať na skutočnosť, že samotný názov víno je doslovne prevzaté z latinského jazyka, na rozdiel od nemeckého, resp. germánskeho etnika, ktoré pomenovanie vína značne skomolili. Táto etymologická konštrukcia naznačuje, že v dávnej minulosti v Hornej i Dolnej Panónii ovládanej Rimanmi je spolužitie slovanského etnika s Rimanmi celkom možné, čo napokon tvrdili aj starší autori. Nepochybne v budúcnosti môže autor rozšíriť svoj záujem aj na iné vinohradnícke oblasti západného Slovenska, kde prakticky v každej obci s väčšou plochou spoločne užívaných vinohradov boli v 18. a 19. storočí vinohradnícke štatúty, väčšina zo zachovaných je v slovenskom jazyku. Komparáciou s malokarpatskými, ktoré sú staršieho dáta, by bolo možné ešte viac prehĺbiť naše poznatky o vývoji štatútov a hôrneho práva ako takého. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, aby práca mgr. Michala Franka bola predmetom obhajobného pokračovania. Zároveň jej autorovi navrhujem udeliť vedecko-pedagogický titul docent.

Bratislava 25.7. 2023

Doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc.

Oponent